

האיש שראה את הסכנה במצב זה היה שוב יצחק בן-אהרון. באותה ישיבה היסטורית, בת שבע השעות, הציע את עיקרי מחשבותיו לדימוקרטיזציה של ההסתדרות. לחיסול הניכור בין „ההסתדרות הכללית” ובין „העובדים בארץ-ישראל”.

אולם משה ריון ביטל רעיונות אלה בבז, כתרופה לטווח ארוך, הציע תרופה לטווח קצר: חוקים חדשים ובתייטוסה.

מקצועית סוציאליסטית, המבחינה בין פועלים על פי הלאום או הדת. ההסתדרות נועדה לשמש את „הציונות הסוציאליסטית” — לא את הסוציאליזם סתם, וגם לא את הסוציאליזם הציוני. התנועה היתה ציונית, קודם כל ומעל לכל. הסוציאליזם היה רק גורם מישני, אם כי חשוב. ההסתדרות היתה צריכה להקים גוף לאומי, שתכונתו תהיה סוציאליסטית.

ליישוב היהודי שקם בארץ, לא היו ממשלה, מיטרה, בתייטוסה. מישהו היה צריך למלא את התפקיד של הטלת המשמעת. ההסתדרות מילאה תפקיד זה. היא ביצעה את קודנות „המוסדות הלאומיים” בה שלטו חבריה. באמצעות

(המשך מעמוד 15)

תדרות, בניגוד לרצון הממשלה, כלל לא תיתכן, אלץ במיקרים קטנים וחרגים. שהרי עצם מהלך הישיבה הוכיח, שאנשי מפלגת-העבודה בהסתדרות הם אנשי „ליגה ב'” במפלגתם, לעומת „ליגה א'” של ראשי מפלגת-העבודה השולטים בממשלה.)

כך הגיע לשיאו מצבו הפאראדוקסלי של יצחק בן-אהרון — האדם המאמין כי הפועלים צודקים בהתקוממותם נגד המצאות הסוציאליזם לית בישראל, והמאמין שיש לשבור על מרות ההסתדרות — אותה הסתדרות שהעובדים מתמרדים נגדה.

זרם הזהב

י תכן שמצבה של ההסתדרות היה שונה מומן, אילו היה קיים בארץ מאבק-מעמדות מן הסוג הרגיל — עובדים נגד מעבידים, עבודה נגן הון. אולם בישראל מאבק זה הוא מישני, בעל חשיבות מעטה. כימעט כל השביתות שפרצו בתשל"א היו נגד הממשלה. המעבידים הפרטיים העדיפו להסתדר עם עובדיהם, ולמצוא פיצוי עליוני העלאת מחירים או קבלת תמיכה ממשלתית. גם מצב זה הוא תוצאה הגיונית מן העבר הציוני. כי הודות לאופי הציוני של המדינה, זורם אליה זרם בלתי פוסק של הון זר — תרומות של יהודי העולם, מענקים של ממשלת ארצות-הברית (שמנהיגיה צריכים להתחשב בקבוצת-הילחץ היהודית בארצם), שילומים ופיצויים מגרמניה — נוסף על הרכוש הערבי הנטוש שנפל בידי המדינה במלחמת העצמאות, ואוצרות הטבע שנכבשו במלחמת ששת-הימים. כימעט כל הכסף הזה אינו בא תמורת משהו, אינו קשור בתנאים.

זרם בלתי-פוסק זה שז החון מבחוזי מטי ביט את חותמו על כל החברה הישראלית.

זקן א': תיאודור הרצל

לשכות-העבודה, קופת-החולים, מערכת הביטוח הסוציאלי, אירגון ההגנה — שכולם היו מרוכזים בידי ההסתדרות — הטילה מרות כימעט מוחלטת. הציבור כולו בחר את צמרת ההסתדרות — וזו הטילה את המרות על היחיד. כך זה היה עד קום המדינה. ההסתדרות היתה מראשיתו מכשיר להטלת מרות על חבריה.

נציג - יריב - בורר

מ צב זה היה צריך להשתנות עם קום המדינה. ההגיון חייב שמכשירי המרות יעברו לידי המדינה, יחד עם מכשירי הביטוח הסוציאלי וקופת-החולים, והי חברות הכלכליות של ההסתדרות, שהרי זוהי מהות הסוציאליזם — העברת מכשירים כאלה לחברה כולה. לכאורה, זה היה צריך לקרות. המוכרי הכללי הראשון של ההסתדרות הפך לראש-הממשלה הראשון של מדינת ישראל. רבים מאנשי צמרת ההסתדרות עברו לצמרת המדינה החדשה. ההסתדרות יכלה או להישאר כפדרציה של אגודות מקצועיות, החופשית לייצג את הפועלים. אולם מפלגת העבודה (שנקראה אז ערויין מפא"י) חיששה שהעברה זו תסכן את כוחה. בהסתדרות היה שלטונה בטוח. לא היה לה או עדיין בטחון כזה בשלטון המדינה. וכך נשאר בהסתדרות רבים ממכשירי-המרות, יחד עם הביורוקרטיה שהפעילה אותם. שיגרת-המחשבה שלה, והכוח הכלכלי המקובץ שלה. מיליונים של עוזרים חדשים, שנהרו למדינה, לא ראו בהסתדרות מעולם את נציגיהם, אלא מכשיר שז השיגותו.

הם נפגשו בעסקי ההסתדרות, שנטשו את עבודת-הכפיים לפני עשרי-שלושים שנה, הפכו מומן לעסקנים מקצועיים. הם ראו איך רוקדת ההסתדרות לפני חליל הממשלה. הם ראו את ההסתדרות כמעביד. המעוניין ככל מעביד בהקצאת השכר. בהדרגה גברה בהם ההכרה כי ההסתדרות היא מעין מיטרה סוציאליזם. המכוונת נגד העובדים.

במיקרים חריפים, מקבילים המועבידים והעובדים את נציג ההסתדרות כבורר. במיקרים החמורים יותר, פועלת ההסתדרות עצמה לשבירת השביתות.

המיקרה הקלאסי אירע עוד בראשית ימי המדינה, כאשר שביתת-הימאים הגדולה נשברה בכוח עליוני מדי כיר מועצת פועלי חיפה, שרי-העבודה הנוכחי יוסף אלי מוגי, בעזרת המיטרה, בית-הסוהר, בית-המישפט, גיוס שובתים לצה"ל והבאת מפיריי-שביתתה זרים מקפריסין על-ידי ההסתדרות.

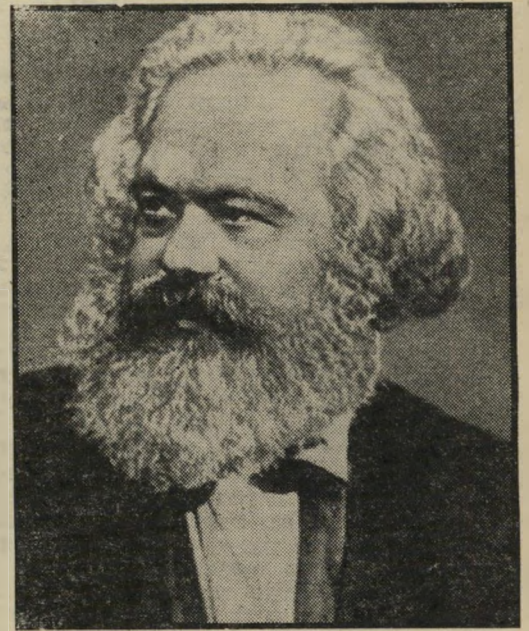
בתשל"א לא התקוממה ההסתדרות נגד עריכת המיש פטים הצבאיים למוכסים האזרחיים ליד גשרי הירדן, איימה לא פעם להוציא שובתים משורותיה.

זקן מול זקן

א יך הגיעה ההסתדרות למצב זה? איך הפכה הארץ טופיה הנהדרת למציאות העגומה? אי-אפשר להבין זאת מבלי לזכור את הנסיבות המיוחדות במינה, שבהן נולדו ההסתדרות, הסוציאליזם הציוני והמדינה כולה.

הרעיון שחולל את המהפכה הציונית כיש ראל ניתן לתיאור עליוני צירופיהם של כמה וכמה פנים מזוקנות.

זקנו של תיאודור הרצל מתנוסס מעל לכל. הוא יסד את הציונות המדינית ואת מכשיריה. הוא רצה להעביר „עם בלי ארץ לארץ בלי עם”. להקים בה חברה חדשה. אולם הוא היה רחוק מן הסוציאליזם כמרחק המזרח מן

זקן ב': קארל מארכס

המערב. הוא חשב על חברה אריסטוקרטית, שבה כל פקידיה-המדינה ילבשו מדים, ובה יפעל „צבא עבודה” במתכונת צבאית. הוא חשב על יום-עבודה של שבע שעות, ואף רצה שרעיון זה יתבטא בדגליה-המדינה (שבעה כוכבים על רקע לבן).

זקנו של יהודי גדול אחר, קארל מארכס, השפיע על המדינה רק בעקיפין. הנוער הציוני במזרח אירופה, שסיפק את כוח-האדם לעלייה, התחרה עם הנוער הקומרניסטי והמארכסיסטי, ונדבק מרעיונותיו. אולם רק הוגי דיעות ציוני אחד — בר בורוכוב — ניסה לפתח הלכה ציונית על פי תורת מארכס.

חשוב יותר לתמיד הציונות היה זקנו של לב טולסטוי, בעל התורות המיסטיות על השיבה לטבע, ערך העבודה והקירבה לאמא אדמה כערבים מוככים. בעל זקן יהודי, אהרון דויד („אהדה”) גורדון, הפך לטולסטוי יהודי, בחיזוניהו וברעיונותיו. הנחיל את „דת העבודה” לצעירי העליה השניה והשלישית, שהקימו את הקבוצה, הקיבוץ והמושב.

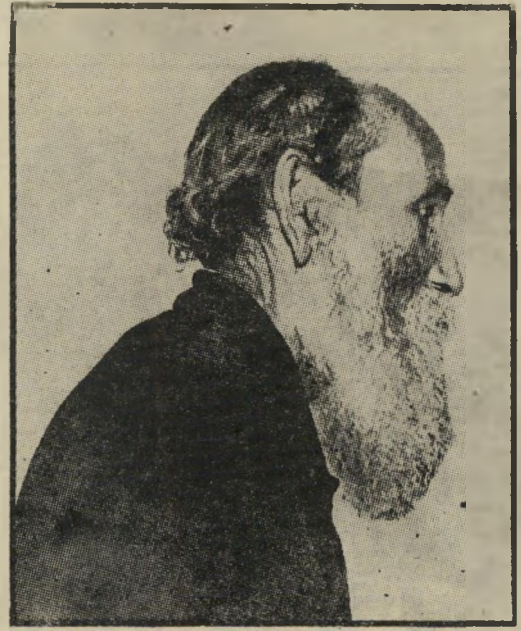
כל התורות האלה יחד יצרו תפיסה אי דיאליסטית, שזא היו רבות כמותה בתודות העולם.

דור של צעירים נטש את הכל, הלך לארץ צחיחה ורחוקה, רעב וקדת, עבד מעלות השחר ועד רדת השמש, בילה את מחצית הלילה בויכוחים נטערים, שנסתיימו לא פעם בהתפרצויות ריגשיות, כמעט דתיות.

הרעיונות היו זקוקים למימון. אחרי 15 שנות תפיסה מהפכנית, חוקם מוסר זה ביוני 1920 — ההסתדרות הכללית של העובדים העבריים בארץ-ישראל, המכשיר שהוטל עיניו לבצע את המהפכה הלכה למעשה.

כדי להבין את דרכה של ההסתדרות, יש להבין במה היא היתה שונה לחלוטין. מאז יומה הראשון, מכל פדרציה של אגודות מקצועיות.

קודם כל, היא היתה לאומית. לא במיקרה נכללו ב" שמה הרשמי „העובדים העבריים”, הגדה שהושמטה מן השם רק לפני עשר שנים. אין דוגמה אחרת לאגודה

זקן ג': א.ד. גורדון

מכיוון שהוא מרוכז בידי הממשלה, הוא נותן בידיה שלטון מוחלט על כל הקטורים של המשק, ובכללם גם הסקטור הפרטי — שלטון שאין דוגמתו בשום ארץ מחוץ לגוש הקומוניסטי. מכיוון שבממשלה שולטות מפלגות מסוימות, יש למפלגות המימסד כוח שאין דוגמתו לשום מפלגה בארץ דימוקרטית. ממילא היו לשבע מערי-כות-בחירות לכנסת תוצאות כימעט זהות — למרות שבין הכנסת הראשונה והשביעית (הנוכחית) גדל מיספר הבחורים פי חמישה.

חשוב עוד יותר לצד הסוציאלי של זרם-ההון. רמת-המחייה בישראל אינה קשורה בייצור, ומיספרי הייבוא והייצוא אינם אלא סטאטיסטיקה. ההון הבא מהחוק מאפי שר רמת-מחייה, תקציב ביטחוני ומימסד ציבורי שאינו קשורים כלל במשאבים האמיתיים של הארץ. הדבר דומה במיקצת למצבה של הקיסרות הספרדית, כאשר זרם אדיר של זהב בא אליה באוניות מן העולם החדש.

לפי תורת מארכס, שולט בארץ מי ששולט באמצעייה-הייצור. אין זה נכון בישראל. כאן שולט מי ששולט על זרם ההון הבא מהחוק — מי ששולט באמצעייה-החלוקה.

הנהר ההפוך

א יך מתחלק הון זה? זוהי השאלה הסוציאליזם החדש שובה ביותר בישראל — ואין עליה תשובה מדעית. הדבר לא נחקר מעולם ברצינות — ולא במיקרה. אין בישראל משק מתוכנן. גם זהו פאראדוקס סוצי-יאליסטי — במדינה שבה שולטת מפלגה סוציאליסטית שלטון מוחלט במשק. אין תיכונן כלכלי כולל, אף מן מסוג הקובל בארץ קפיטליסטית כמו צרפת.

הכסף מתחלק ללא שיטה, בדרך מאולתרת, ללא קריי טריונים אוביקטיביים, על פי החלטות המנגנון המפלגתי-ממשלתי. האגדה העממית טוענת שאיש אחד — פינחס ספיר — מחלק בעצמו את הכל. זוהי הגזמה, למרות